

Æ tyr og andre uhyrer

'Kvarnen' Niels Skovgaard. 1886

Barndommen på landet var befolket af et hav af levende mennesker og skyggeskikkelser. Hvad mange af dem lavede, var et mysterium. Bevares, selv en lille purk kunne regne ud hvad Jens Fisk, Hans Post og Æ Lille Brød gjorde for at tjene til livets ophold. Andre var sandsynligvis ufarlige, som Cykel Morten og Pandekagemanden. Men et par stykker hjemsøgte min fantasi: Æ Tyr og Æ Wonnemand. Vi taler om en for længst svunden tid på landet, hvor selv husmandssteder som vores, der lå langt væk for enden af smalle grusveje, fik ugentlige besøg af diverse rejsende og handlende. Der lå noget farligt i de to kaldenavne, og sæt de kom på besøg, mens jeg var alene hjemme på gården?

Så var det mere behageligt at tænke på Pandekagemanden og Cykel Morten. De boede tæt på hinanden i den nærmeste landsby. Pandekagemanden var vognmand og bybud. Han kunne løfte en sæk korn uden at fortrække en mine. Det kan de fleste i dag, men dengang vejede sækkene 100 kilo. Han kunne snildt læsse en vogn med en større mængde sække uden at blinke; han var stor og stærk, men udover det, var der det specielle ved ham, at han kun spiste – pandekager. Intet andet. Hele sit liv. Cykel Morten, til gengæld, var tynd og senet. Han var gammel og det eneste, jeg vidste om hans diæt var, at han tilsyneladende kun levede af piberøg. Han boede alene og han var altid i gang med 'at fistre', som han selv kaldte det. Han var ekspert i at forsyne områdets børn og unge med brugbare cykler for en slik. Han stod ude i sit værksted med to eller tre udtjente cykler og skar og skruede og svejsede, malede og polerede. Og vupti, der stod en udmærket cykel klar til en ny ejer. Stedet hed bare 'værkstedet' og ikke 'cykelværkstedet', da han også var opfinder. 'Georg Gearløs' ville han nok kaldes i dag. Et af hans påfund var en brødrister til en stor familie, der kunne

lide toast. Han havde koblet tre 'pop-up' brødristerne sammen, så man kunne klare seks skiver brød samtidigt. Godt nok fyldte det monstrum meget på et bord, men oplevelsen af seks stykker ristret brød, der sprang op samtidigt, var pladsen værd. Han demonstrerede det gerne for os drenge; han havde altid en større bøtte Nutella stående gæstfrit fremme på bordet...

Cykel Morten lavede også et motiv til sin egen gravsten: en fin lille cykel i metal mægt til dem, han altid 'fistrede' med. Det blev et godt minde om ham, i hvert fald bedre end en tre-lags brødrister.

Efter Mortens død, skulle de nye beboere, der flyttede ind i hans hus, naturligvis også rydde op på hans værksted. Da Morten ingen familie havde, var der tale om et dødsbo. Der var meget for dem at rydde op i. De ville starte en lørdag formiddag, men da de gik hen til værkstedsdøren, hørte de lave stemmer og kunne lugte piberøg. Konen skubbede forsigtigt døren op. Inden for værkstedet var der dog intet at se. Der var stille og støvet, her var der ingen, der havde sat sin fod siden Cykel Mortens død måneder før. De oplevede det samme igen den næste dag, og landsbybeboerne, der havde kendt ham og tit havde været forsamlet hos ham på lørdag formiddage for at holde snak, nikkede og citerede Cykel Mortens yndlingsudtryk: 'Der er mere mellem himmel og jord...'

Det endte med, at den nye familie rev værkstedet ned og byggede en ny garage med et lille hobbyrum bagved. Sådan forsvandt endnu en historie fra landsbyen. Og dog ikke helt. Det siges, at der ind imellem på underlige tidspunkter kan lugtes piberøg på matriklen.

Historien blev genopfrisket for mig den dag, Æ Wonnemand kom på besøg. Kort efter middag var der en støvsky, der langsomt flyttede sig op ad vejen. Snart dukkede der en motorcykel med sidevogn op. Den kørte ind på gårdspladsen og tøffede ganske vant hen til stalden, hvor motoren blev slukket. Jeg kunne se, at i den særligt ombyggede sidevogn lå der verdens største gris. Eller rettere, orne. Mor kom til døren og sagde til mig: 'Skynd dig og hent far. Sig til ham, at ornemanden er kommet.' Nå jo - ornemanden med sin orne til bedækning af grisesøerne i stalden. Æ Wonnemand, tænkte jeg. *Ornemanden*. Og han så ganske almindelig ud. Så let var det. Og Æ Tyr – det kunne jeg nu næsten selv regne ud.

Men så enkelt var det alligevel ikke helt med Æ Wonnemand. Efter at ornen havde gjort sin pligt og havde fået lov til at hvile på laurbærrene i stien, kom Æ Wonnemand med ind i køkkenet for at få sin kaffe. Med sig han havde en sort taske cirka halvt så stor som den, jeg havde set jordemoderen bære. Han lagde den forsigtigt på bænken.

'Nå, du har taget din magiske kasse med', bemærkede far.

'Jeg ved ikke med det 'magiske', svarede manden. 'Men jeg har haft en mærkelig oplevelse med den siden sidst.' Han lukkede tasken op og drog et indbundet album frem. Ved siden af det var der et fotografiapparat, som han lod ligge. Det var et såkaldt bokskamera; det er så længe siden, at de færreste dengang ejede et kamera. Det var kun de omrejsende fotografer, der en sjælden gang kom forbi, der havde et fotografiapparat.

'Nej, jeg er ikke meget for at fotografere mere, selvom jeg selv synes, uden at prale, at jeg har taget et par gode billeder. Men se her!' og han bladrede i albummet indtil han fandt en side med et fotografi fra kirkegården.

'Jeg lovede præsten, at jeg vil tage nogle billeder af kirken og præsteboligen og af de mest interessante gravsten. Han flytter jo, og han vil gerne have nogle minder med. Se, her er den ældste sten. Og der ligger ham, der faldt i krigen i 1864.'

'Og der er Cykel Mortens sten!' sagde jeg, da jeg fik øje på stenen med den karakteristiske lille cykel fastgjort ved siden af navnet: Morten Kristensen Cykelhandler.

Manden drejede albummet og studerede billedet. Han sukkede og drejede albummet tilbage igen. 'Nej, der er ikke noget at se', kommenterede han nærmest for sig selv.

'Jo da, det er et meget fint billede', sagde min far. 'Meget tydeligt.'

'Jeg skulle bare aldrig have taget det', svarede Æ Wonnemand. 'Kan I huske det, som Morten altid sagde?' 'Der er mere mellem himmel og jord.' Jeg ville gerne have fotograferet ham i værkstedet. Men nej, han blev nærmest sur. 'Jeg har det ligesom nogle afrikanske stammer, der mener, at sådan et apparat stjæler en lille bid af ens sjæl. Nej, ikke tale om!' sagde han altid.'

'Jamen, du har i det mindste fået et godt billede af hans gravsted.'

'Det er ikke det billede, jeg tog', svarede han. 'Der var en mægtig sort ravn på kirkegården, der nærmest fulgte mig, da jeg fotograferede. Og da jeg kom hen til Mortens gravsten, havde jeg lige akkurat ét billede tilbage på rullen. Da jeg fokuserede på stenen, hoppede raven op på den og satte sig der med vingerne lidt spredte. Måske lidt truende. Men jeg syntes, det var et godt motiv, så jeg knipsede lige. Sten, ravn, det hele.'

Vi kiggede på billedet. 'Der er da ingen fugl!'

'Den må være fløjet', spøjte min far.

Æ Wonnemand sukkede og lukkede albummet. 'Jeg tror ikke, jeg tager flere fotografier. Der er noget lumsk ved det hele.' Han drak det sidste af sin kaffe, tog tasken under armen og gik ud til ornen og motorcyklen. Snart var det kun den lille støvsky der markerede, at der havde været fremmede på besøg.

Skaden og grisen. Adolph Kittendorff. 1845